

Cauza C-315/92

**Verband Sozialer Wettbewerb eV
împotriva
Clinique Laboratoires SNC și Estée Lauder Cosmetics GmbH**

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Landgericht Berlin)

„Libera circulație a mărfurilor - Denumirea unui produs cosmetic cu risc de inducere în eroare a consumatorului”

Hotărârea Curții (Camera a cincea)
2 februarie 1994*

În cauza C-315/92,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Landgericht Berlin, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Verband Sozialer Wettbewerb eV

și

1) Clinique Laboratories SNC

2) Estée Lauder Cosmetics GmbH,

unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 30 și 36 din Tratatul CEE, în legătură cu interdicția de utilizare a denumirii unui produs cosmetic cu risc de inducere în eroare a consumatorului,

CURTEA (Camera a cincea)

compusă din domnii J. C. Moitinho de Almeida, președinte de cameră, D. A. O. Edward, R. Joliet, G. C. Rodríguez Iglesias și F. Grévisse (raportori), judecători,

avocat general: domnul C. Gulmann,
grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru Verband Sozialer Wettbewerb eV, reclamantă în acțiunea principală, de către domnul Manfred Burchert, avocat la Baroul din Berlin,

- pentru societățile Clinique Laboratories SNC și Estée Lauder Cosmetics GmbH, pârâții în acțiunea principală, de către domnul Kay Jacobsen, avocat la Baroul din Berlin,

* Limba de procedură: germana.

- pentru Guvernul Republicii Federale Germania, de către domnii Alfred Dittrich, Regierungsdirektor în cadrul Ministerului Federal al Justiției, Alexander v. Mühlendahl, Ministerialrat în cadrul aceluiași minister, și Claus-Dieter Quassowski, Regierungsdirektor în cadrul Ministerului Federal al Economiei, în calitate de agenți,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul Richard Wainwright, consilier juridic, și de către doamna Angela Bardenhewer, membru al serviciului juridic, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale reclamantei în acțiunea principală, ale părților în acțiunea principală, ale guvernului german și ale Comisiei, prezentate în ședința din 15 iulie 1993,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 29 septembrie 1993,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 30 iunie 1992, primită la Curte la 22 iulie 1992, Landgericht Berlin a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolelor 30 și 36 din tratat.

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unui litigiu între o asociație profesională, Verband Sozialer Wettbewerb eV și societățile Clinique Laboratories SNC și Estée Lauder Cosmetics GmbH, în legătură cu utilizarea denumirii „Clinique” pentru comercializarea de produse cosmetice în Republica Federală Germania.

3 Aceste societăți sunt filiale franceze și germane ale întreprinderii americane Estée Lauder și comercializează produse cosmetice fabricate de aceasta. Aceste produse au fost vândute mulți ani sub denumirea „Clinique”, cu excepția Republicii Federale Germania unde au fost comercializate, de la data lansării lor în 1972, sub denumirea „Linique”. Pentru a reduce cheltuielile de ambalare și de publicitate cauzate de această diferență de denumire, întreprinderea a hotărât să comercializeze sub marca „Clinique” produsele destinate pieței germane.

4 În temeiul articolului 3 din Gesetz gegen unlauteren Wettbewerb din 7 iunie 1909 (Lege modificată împotriva concurenței neeloiale, denumită în continuare „UWG”), anumite categorii de persoane menționate în articolul 13 alineatul (2), din aceeași lege, pot deschide o acțiune în justiție pentru a se înceta utilizarea indicațiilor înșelătoare. Articolul 27 din Lebensmittel- und Bedarfsgegenstaendegesetz din 15 august 1974 (Lege modificată privind produsele alimentare și obiectele de consum, denumită în continuare „LMBG”) interzice comercializarea produselor cosmetice cu denumiri comerciale sau prezentări înșelătoare, și în special atribuirea de efecte pe care aceste produse nu le dețin.

5 Asociația reclamantă în acțiunea principală a introdus o acțiune întemeiată pe articolul 3 din UWG și pe articolul 27 din LMBG, pentru a obține încetarea utilizării în Republica Federală Germania a mărcii „Clinique”. Potrivit asociației, această marcă i-ar putea face pe consumatori să creadă în mod eronat că produsele în discuție au efecte terapeutice.

6 Landgericht Berlin, Curtea la care s-a înaintat acțiunea, a luat o măsură de cercetare judecătorească un sondaj de opinie pentru a verifica dacă o anumită denumire are un efect înșelător asupra unui număr semnificativ de consumatori. Dar a constatat că o astfel de măsură este inutilă dacă, așa cum susțin apărătorii în acțiunea principală, interdicția privind denumirea în cauză este o restricție ilicită a comerțului intracomunitar. Instanța națională a considerat că acest ultim punct necesită interpretarea Tratatului CEE și, în consecință, a adresat Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolele 30 și 36 trebuie interpretate în sensul că se opun aplicării unei prevederi naționale privind concurența potrivit căreia unui produs care a fost în mod legal fabricat și/sau comercializat într-o altă țară europeană i se poate interzice importul și comercializarea pe motiv că denumirea produsului - Clinique – prezintă riscul de inducere în eroare a consumatorilor – în sensul în care aceștia ar putea crede ca acel produs are efecte terapeutice - ,atunci când acest produs este comercializat în mod legal și fără obiecții sub același nume în alte state membre ale Comunității Europene ?”

7 Cu titlu preliminar, trebuie amintit că în temeiul articolului 177 din tratat, Curtea care are competența, în temeiul articolului 177 din tratat, să furnizeze instanțelor din statele membre toate elementele de interpretare din dreptul comunitar, poate fi determinată să ia în considerare normele de drept comunitar la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale (Hotărârea din 12 decembrie 1990, SARPP, C-241/89, Rec. p. I-4695, considerentul 8). Prin urmare este necesar să se stabilească care sunt prevederile comunitare cu aplicare în speța din acțiunea principală înainte de a examina dacă aceste prevederi se opun interdicției de utilizare a denumirii „Clinique” în condițiile precizate de instanța de trimitere.

8 Din dosar rezultă că prevederile naționale în acțiunea principală, adică articolul 3 din UWG și articolul 27 din LMBG, corespund cu anumite prevederi ale directivelor comunitare privind armonizarea legislativă a statelor membre în materie de publicitate înșelătoare și de produse cosmetice.

9 Directiva 84/450/CEE a Consiliului, din 10 septembrie 1984, privind armonizarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative a statelor membre în materie de publicitate înșelătoare (JO L 250, p. 17), are ca obiect protecția consumatorilor, concurenților și publicului în general împotriva publicității înșelătoare și a consecințelor sale neloiale.

10 Curtea a considerat că această directivă se limitează la o armonizare parțială a legislațiilor naționale în materie de publicitate înșelătoare fixând, pe de o parte, criteriile obiective minime pentru a stabili dacă publicitatea este înșelătoare și, pe de altă parte, cerințe minime privind modalitățile de protecție împotriva unei astfel de publicități (Hotărârea din 13 decembrie 1990, Pall, C-238/89, Rec. p. I-4827, considerentul 22).

11 Directiva 76/768/CEE a Consiliului, din 27 iulie 1976, privind armonizarea legislativă a statelor membre în materie de produse cosmetice (JO L 262, p. 169), a stabilit, în schimb, după cum a arătat deja Curtea, o armonizare exhaustivă a normelor naționale privind ambalarea și etichetarea produselor cosmetice (Hotărârea din 23 noiembrie 1989, Parfümerie-Fabrik 4711, C-150/88, Rec. p. 3891, considerentul 28).

12 După cum a precizat în mod corect Comisia, această directivă, ca toate reglementările de drept secundar european, trebuie totuși interpretată din prisma normelor din tratat privind libera circulație a mărfurilor (a se vedea, în principal, Hotărârea din 9 iunie 1992, Delhaize și Le Lion, C-47/90, Rec. p. I-3669, considerentul 26).

În această privință, Curtea a decis recent că articolul 30 din tratat interzice obstacolele în fața liberei circulații a mărfurilor rezultând din normele privind condițiile pe care trebuie să le îndeplinească aceste mărfuri (cum ar fi cele referitoare la denumirea lor, forma, dimensiunile, greutatea, compoziția, prezentarea, etichetarea, ambalarea), chiar dacă aceste norme sunt aplicabile nediferențiat tuturor acestor produse, în cazul în care aplicarea unei astfel de măsuri nu poate fi justificată de un scop de interes general de natură să primeze asupra cerințelor privind libera circulație a mărfurilor (Hotărâre din 24 noiembrie 1993, Keck și Mithouard, C-267/91 și C-268/91, nepublicată încă în Repertoriu, considerentul 15).

14 Printre normele definite de Directiva 76/768 se numără și obligația enunțată în articolul 6 alineatul (2) potrivit căreia transpunerea în dreptul german este asigurată de articolul 27, anterior citat, și care prevede că statele membre trebuie, să adopte „toate măsurile necesare pentru ca în cursul etichetării, prezentării spre vânzare și publicității pentru produse cosmetice să nu se utilizeze texte, denumiri, mărci comerciale, imagini și alte semne, figurative sau nu, care atribuie produselor în cauză calități pe care acestea nu le au”.

15 Articolul 6, alineatul 2, care este inclus într-o directivă menită să asigure liberul schimb de produse cosmetice, așa cum reiese din considerentele al doilea și al treilea, definește de asemenea măsurile care trebuie luate pentru apărarea consumatorilor și a corectitudinii tranzacțiilor comerciale. Aceste măsuri fac parte din cerințele imperative precizate de jurisprudența Curții privind aplicarea articolului 30 din tratat. Acest articol urmărește și obiectivul protecției sănătății persoanelor, în temeiul articolului 36 din tratat, în măsura în care o informație înșelătoare privind calitățile acestor produse poate avea incidență asupra sănătății publice.

16 Este necesar să se reamintească faptul că în conformitate cu o jurisprudență constantă reglementarea trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit (a se vedea, în special, Hotărârea din 16 mai 1989, Buet, 382/87, Rec. p. 1235, considerentul 11).

17 În aplicarea sa, dreptul german care a transpus articolul 6, alineatul (2), din Directiva 76/768 trebuie să fie conform cu articolele 30 și 36 din tratat așa cum au fost ele interpretate în jurisprudența Curții. Pentru a răspunde instanței naționale trebuie să se stabilească din prisma criteriilor stabilite de jurisprudență dacă dreptul comunitar se opune interdicției la care se referă întrebarea preliminară.

18 Curtea a hotărât deja că interdicția, justificată de articolul 3 din UWG, de a pune în circulație în Republica Federală Germania mărfuri a căror denumire este urmată de semnul (R) menit să indice că este vorba despre o marcă înregistrată, chiar dacă marca nu este protejată în nici un fel în acest stat, este de natură să aducă atingere comerțului intracomunitar. O astfel de interdicție îl poate constrânge pe titularul unei mărci înregistrate într-un singur stat membru să schimbe prezentarea produselor sale în funcție de locul de comercializare prevăzut și să organizeze canale de distribuție diferite pentru a se asigura că produsele cu semnul (R) nu circulă pe teritoriul statelor care au stabilit interdicția în cauză (hotărâre Pall, anterior citată, considerentul 13).

19 Interdicția, pe baza aceluiași articol 3 din UWG, de a pune în circulație în Republica Federală Germania produse cosmetice sub aceeași denumire sub care sunt comercializate în alte state membre reprezintă, în principiu, un astfel de obstacol pentru comerțul intracomunitar. Faptul că, pe baza acestei interdicții, întreprinderea vizată este obligată doar în acest stat membru să-și comercializeze produsele sub o altă denumire și să suporte cheltuielile suplimentare de ambalare și de publicitate demonstrează că această măsură aduce atingere liberului schimb.

20 Pentru a stabili dacă, evitând să se atribuie produsului calități pe care nu le are, interdicția de a utiliza denumirea „Clinique” în Republica Federală Germania pentru comercializarea de produse cosmetice poate fi justificată prin obiectivul protecției consumatorilor sau a sănătății persoanelor, trebuie să se țină seamă de indicațiile diferite din ordonanța de trimitere.

21 Din aceste indicații reiese în special că gama produselor cosmetice ale întreprinderii Estée Lauder nu se comercializează în Republica Federală Germania decât în parfumerii sau în raionale de produse cosmetice din marile magazine, adică nici unul dintre aceste produse nu este disponibil în farmacii. Nu se contestă faptul că aceste produse sunt prezentate ca produse cosmetice și nu ca medicamente. Nu se sugerează că indiferent de denumirea produselor această prezentare nu respectă normele aplicabile în materie de produse cosmetice. În final, potrivit chiar textului întrebării adresate, aceste produse sunt comercializate în mod obișnuit în alte țări sub denumirea „Clinique” fără ca utilizarea unei astfel de denumire să inducă în eroare consumatorii.

22 Prin prisma acestor fapte, interdicția de utilizare a acestei denumiri în Republica Federală Germania nu pare a fi necesară pentru protecția consumatorilor sau a sănătății persoanelor.

23 Conotațiile clinice sau medicale ale termenului „Clinique” nu sunt suficiente pentru a-i da acestei denumiri comerciale un efect înșelător susceptibil să justifice interdicția pentru produse comercializate în condițiile mai sus menționate.

24 Răspunsul la întrebarea preliminară este deci, că articolele 30 și 36 din tratat și articolul 6 alineatul (2), din Directiva 76/768/CEE a Consiliului, din 27 iulie 1976, privind armonizarea legislativă a statelor membre în materie de produse cosmetice, trebuie interpretate în sensul că ele se opun ca o măsură națională să interzică importul și comercializarea unui produs clasificat și prezentat ca fiind cosmetic pe motiv că acest produs poartă denumirea „Clinique”.

Cu privire la cheltuielile de judecată

25 Cheltuielile efectuate de către guvernul german și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a cincea)

pronunțându-se cu privire la întrebarea adresată de către Landgericht Berlin prin Ordonanța din 30 iunie 1992, declară:

Articolele 30 și 36 din tratat și articolul 6 alineatul (2), din Directiva 76/768/CEE a Consiliului, din 27 iulie 1976, privind armonizarea legislativă a statelor membre în materie de produse cosmetice, trebuie interpretate în sensul că ele se opun ca o măsură națională să interzică importul și comercializarea unui produs clasificat și prezentat ca fiind cosmetic pe motiv că acest produs poartă denumirea „Clinique”.

Moitinho de Almeida
Rodríguez Iglesias

Edward

Grévisse

Joliet

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 2 februarie 1994.

Grefier
J.-G. Giraud

Președintele Camerei a cincea
J. C. Moitinho de Almeida